

1. januar trådte ny lov om dyrevelferd i kraft. Hva betyr det for bransjen og hva mener norske og europeiske forbrukere om dyrevelferd?

Den nye dyrevelferdsloven

HØVEDSAKEN:
DYREVELFERD

”Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de har for mennesker”. Slik innledes den nye dyrevelferdsloven. Hva betyr det for kjøtt- og eggbransjen, og tenker forbrukerne egentlig på dyrevelferd når de står i butikken og skal handle dagens middagsmat?

Anne Mette Sibeko Johnsen er kommunikasjonssjef i Animalia. Hun er utdannet Cand. polit i Medier og kommunikasjon fra Universitetet i Oslo i 1994. Hun har blant annet arbeidet som informasjonsrådgiver i Landbruks- og matdepartementet før hun ble kommunikasjonssjef i Animalia i 2006.

**Anne Mette Sibeko
Johnsen**

anne.mette.johnsen
@animalia.no

Forbrukerholdninger til dyrevelferd måles ofte og i mange land. Et av de største forskningsprosjektene på området ble gjennomført i sju europeiske land på midten av 2000-tallet. "Welfare Quality" het det og i Norge er det Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFO) som har utført undersøkelser og analyser. Hovedrapporten fra forbrukerdelen av dette prosjektet kom i 2008, og prosjektet var ferdig i 2009.

Interesserte, men ikke så bekymret?

Forbrukerne i de syv landene ble blant annet spurt om hvor viktig spørsmål knyttet til dyrevelferd var for dem personlig. Resultatene viser at et flertall i alle land mener det er et viktig tema. Lavest kom Frankrike, der 65 % svarte at de synes dette er viktig, høyest Norge (84 %) og Italia (87%). Det at et saksområde oppleves som viktig, behøver imidlertid ikke bety at folk bekymrer seg for at dyrevelferden er dårlig. Derfor gikk man videre i undersøkelsen og spurte mer konkret om hvor god folk trodde dyrevelferden var tilknyttet ulike dyreslag og knyttet til forhold rundt transport og slakting.

Nordmenn, svensker og ungare ser

Hver tredje nordmann mener dyrevelferden er dårlig under transport.

FAKTA:

WELFARE QUALITY

- Et EU-prosjekt der det forskes på dyrevelferd. Målet er å utvikle felles europeiske standarder for dyrevelferd på gård og systemer for produktinformasjon samt praktiske strategier for å øke dyrevelferden.
- En del av forskningsprosjektet har vært å undersøke forbrukerholdninger til dyrevelferd i syv europeiske land, Norge, Sverige, Ungarn, Italia, Frankrike, Nederland og England. Undersøkelsene er gjennomført via telefonintervjuer av ca. 1 500 respondenter i hvert land høsten 2005, til sammen 10 507 forbrukere fra de ulike landene. Analyserapporten basert på disse intervjuene ble publisert i 2008.
- Mer informasjon:
<http://www.welfarequality.net>

ut til være de som er mest fornøyd med dyrevelferden til gris, kylling og melkekyr. Generelt ser de norske forbrukerne ut til å ha større tiltro enn de andre til dyrevelferd både på gård og under transport og slakting. Men vi skal legge merke til at også i Norge mener en tredjedel at dyrevelferden er dårlig under transport, en fjerdedel mener den er dårlig tilknyttet slakting, og nesten halvparten av norske forbrukere uttrykker bekymring for dyrevelferd tilknyttet kyllingproduksjon.

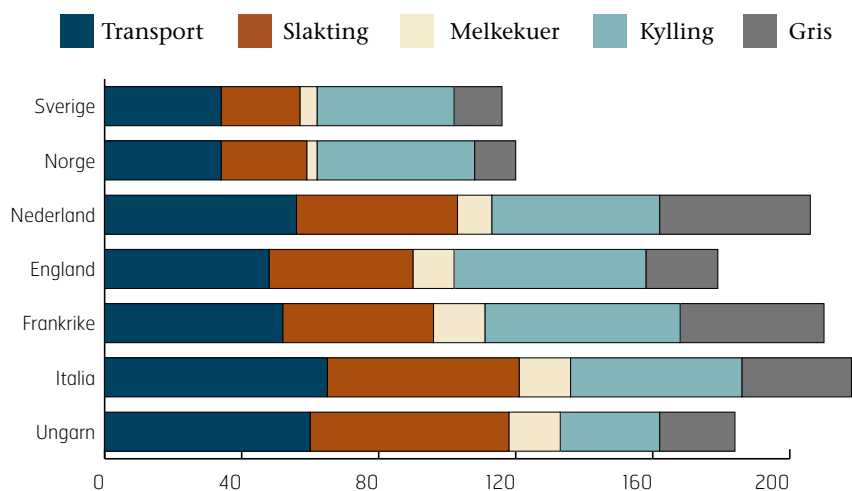
Ser vi på de to spørsmålene i sammenheng, altså hvor viktig synes du dyrevelferd er for deg personlig og hvor bekymret er du for dyrevelferden i ditt eget land, oppstår det noen klare sammenhenger. Franskmenn og nederlendere synes ikke dyrevelferd er særlig viktig for dem personlig, men de er samtidig de som ser ut til å være mest bekymret

for hvordan husdyr har det i sine land. Nordmenn og svensker er mest opptatt av dyrevelferd på det personlige plan, men er minst bekymret for dyrevelferden knyttet til konkrete områder som transport, slakting og husdyrproduksjon. Med unntak av kyllingproduksjon, som altså en stor andel forbrukere i alle de syv landene som sammenlignes, ser med bekymring på.

Det du sier, og det du gjør...

Folks vektlegging av dyrevelferd og deres bekymring for standarden i sitt land kan gi seg utslag i praktisk handling på ulike måter. Det er lett å tro at de som er mest opptatt av dyrevelferd også er de som legger størst vekt på dette når de kjøper kjøtt. Slik er det imidlertid ikke, skal vi tro denne undersøkelsen. 84 % av de norske forbrukerne mener dyrevelferd er viktig, men bare 26 % tenker på dyrevelferd når de handler kjøtt.

HOVEDSAKEN: DYREVELFERD

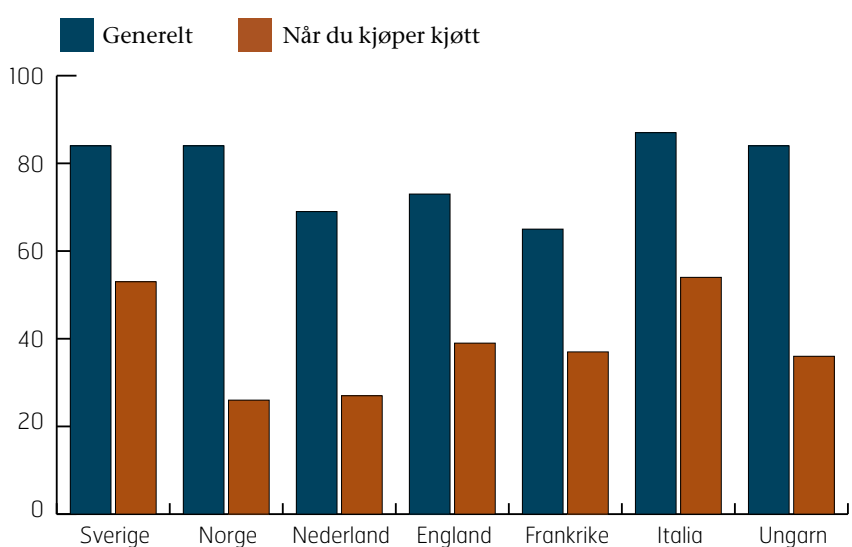

Figur 1: Prosentandelen som svarer veldig dårlig/ganske dårlig (1 og 2 på skalaen).

Spørsmålene som ble stilt:

- Hvor bra tror du dyrevelferden er for følgende gårdsdyr?
- Hva med transportmetoder brukt for å frakte dyr i ditt land, hvor bra tror du dyrevelferden er?
- Hvor bra tror du dyr behandles på slakteriet i ditt land?

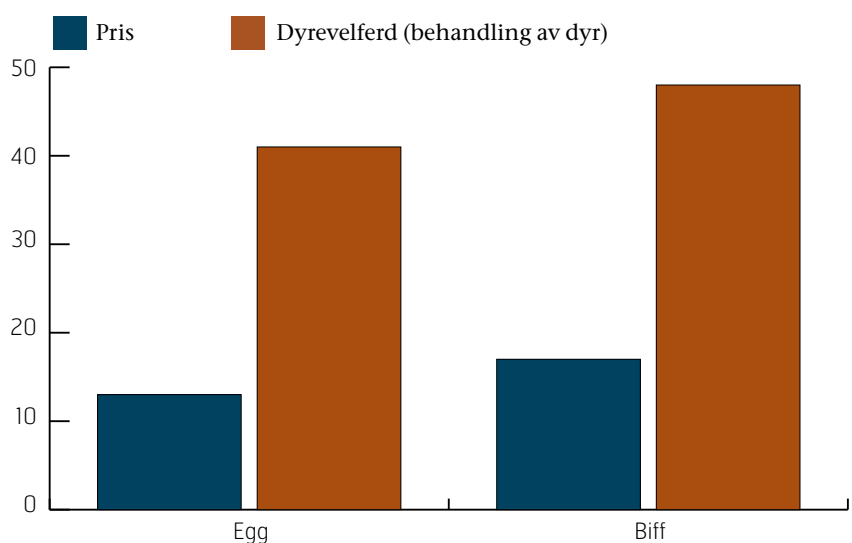
Alle svar på en skala fra 1-5, der 1 er veldig dårlig og 5 er veldig bra.

Figur 2: Opptatt av dyrevelferd generelt, opptatt av dyrevelferd når du kjøper mat.

Spørsmålene som ble stilt:

- Når du tenker på dyrevelferd generelt, hvor viktig er dette temaet for deg på en skala fra 1-5, der 1 er ikke viktig i det hele tatt og 5 er veldig viktig?
- Når du kjøper kjøtt eller kjøttprodukter, hvor ofte tenker du på dyrevelferden til dyrene kjøttet kommer fra, på en skala fra 1-5, der 1 er aldri og 5 er alltid?

Figur 3: Norge, andel norske forbrukere som svarer veldig viktig på spørsmålet.

Spørsmålet som ble stilt:

- Er følgende faktorer veldig, ganske, litt eller ikke viktig i det hele tatt når du handler egg/biff?

Dette gjelder ikke bare norske forbrukere. Jevnt over viser resultatene fra alle de syv landene at det å si at du synes dyrevelferd er viktig generelt, ikke betyr at dette temaet er noe du er opptatt av i særlig grad når du handler kjøtt.

Nå kan noe av dette kanskje forklares med at forbrukerne vanskelig kan vite hvordan dyrene har hatt det, kjøttproduktene merkes jo ikke med nivå på dyrevelferd. En tendens som støtter dette, kan man se når man spør om egg, der resultatene viser bedre samsvar mellom hvor opptatt du er av dyrevelferd og hva du legger vekt på når du kjøper egg. Eggkartonger merkes jo i større grad i forhold til om eggene er fra frittgående, økologiske eller "vanlige" høner. Dermed er det kanskje lettere for forbrukeren å mene at han kan velge mellom mer eller mindre dyrevennlige produksjonsmetoder når han kjøper egg.

Et annet poeng i denne sammenhengen er at norske forbrukere jevnt over synes at dyrevelferden er god, både på gård, under transport og ved slakting. Det er da nærliggende å tro at nettopp fordi de mener den er god, så tenker de ikke over dette når de handler. De går ut fra at det de kjøper er produsert med en god nok standard på dyrevelferd.

Forbrukertillit

Det vitner igjen om en grunnleggende tillit til både bønder og bransje fra norske forbrukere som bare kan beholdes så lenge hele verdikjeden fortsatt har et klart fokus på dyrevelferd på gård, under transport og i slakteriet. For undersøkelsen viser også at både norske og europeiske forbrukere sier de er vel så opptatt av dyrevelferd som av pris når de handler. 13 % sier de legger vekt på pris når de handler egg, 41 % er opptatt av behandlingen av hønene, 17 % sier de er veldig opptatt av pris når de kjøper biff, 48 % sier de er veldig opptatt av dyrevelferd.

Resultatene fra dette prosjektet viser at det er en forbrukerbekymring tilknyttet dyrevelferd også i Norge. Denne ser foreløpig ikke ut til å gi utslag i handleatferd. Det skal nok likevel ikke mye forbrukerstøyt til før kravet om merking av dyrevelferd kommer. På europeisk nivå, og til dels også i Norge, merker vi jo snart alt annet, som sunnhet, økologi, opprinnelse, spesialitet og klimavennlig. Så hvorfor ikke dyrevelferd og? EU er allerede i gang med å utrede dette og ønsker å innføre en frivillig dyrevelferdsmerking.

Merking var faktisk et spørsmål som

FAKTA:

LOV OM DYREVELFERD

Trådte i kraft 1.1.2010. Her er noen viktige utdrag:

§ 3: Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker.

§ 5: Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn eller stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

§ 11: Transport skal foregå på en måte som er minst mulig belastende for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik stand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten. Transportmiddelet skal være egnet ut i fra hensynet til dyrenes sikkerhet og egenart. Dyr skal ha nødvendig tilsyn og stell under transporten.

§ 12: Avlaving av dyr og håndtering i forbindelse med avlavingen skal skje på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Den som benytter bedøvnings- eller avlivingsutstyr, skal påse at dette er egnet og vedlikeholdt. Dyr som eies eller på annen måte holdes i menneskelig varetekt, skal bedøves før avlaving. Bedøvningsmetoden skal gi bevissthetstap, og dyret skal være bevisstløst fra før avlavingen påbegynnes og til døden inntreffer. Krav om bedøving før avlaving gjelder ikke hvis dyret avlives med en metode som gir umiddelbart bevissthetstap. Etter at avlaving er utført, skal det påses at dyret er dødt

Stort sett mener norske forbrukere at dyrevelferden er god.

Foto: Grethe Ringdal

ble diskutert i forarbeidet til Stortingsmeldingen om dyrevelferd som ligger til grunn for den nye dyrevelferdsloven. Det ble også diskutert av de såkalte matpolitiske forbrukerpanelene under Sponheims tid som Landbruks- og matminister. Da var tilbakemeldingen fra forbrukerne at merking av dyrevelferd ble for vanskelig å forholde seg til. De forutsatte at norske myndigheter og norsk matbransje sørget for et høyt og godt nivå i Norge. Resultatene fra denne undersøkelsen kan tyde på at norske forbrukere fremdeles mener at det nivået er bra nok.

HOVEDSAKEN: DYREVELFERD

Dyrevelferd: Bransjen svarer!

Vi har bedt to sentrale personer i arbeidet med dyrevelferd hos Nortura og KLF om å gi oss deres syn på hva den nye dyrevernloven betyr for bransjen

**Karl Kristian Kongsted,
KLF**

Hvorfor er god dyrevelferd så viktig for bransjen?

God dyrevelferd er selvsagt viktig for vår bransje og. Vi er som næring og som bonde, avhengig av forbrukerens og samfunnets syn på hvordan vi håndterer dyr som

til slutt skal ende som mat. Det er her viktig at vi i Norge kan demonstrere at vi driver på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte og at dyrene har det godt gjennom hele kjeden frem til de henger som slakt på kroken.

Hvilke konkrete konsekvenser kan dette få for bransjen og hva er viktigst?

Om den nye loven har direkte konsekvenser for bransjen tror jeg ikke. Vi har i KLF vært spesielt opptatt av å opplyse våre bedrifter om den generelle meldeplikten som er mer tydelig i den nye loven og har hatt dette som innlegg på et av våre slakterimøter.

Ellers er loven veldig generell. Vi har i så måte mange forskrifter som er mer spesifikke som vi må forholde oss til.

**Hanne Steen,
Nortura**

Hva er viktigst for kjøtt- og eggbransjen i den nye loven?

Loven har som formål å gi plikt til å utvise omsorg for og ta hensyn til dyr, samtidig som den skal gi vern mot vold og andre typer overgrep. Nortura er positiv til den nye loven om dyrevelferd, og mange av endringene er riktige og ønsket og i tråd med internasjonal utvikling og kunnskap på området. Hvis jeg skal trekke frem noen områder, så vil forsterket varslingsplikt og kompetanse være sentrale temaer for oss.

Hvilke konkrete konsekvenser kan dette få for bransjen?

Ift loven og vårt moralske ansvar bør vi internt tydeliggjøreplikten om at dyrevelferdssaker skal varsles til Mattilsynet. Vi er opptatt av at det jobbes målrettet for å unngå uønskede hendelser som alle andre. Vi har blant annet sagt ja til å bidra inn i regionale prosjekter som Mattilsynet jobber med.

Det er fortsatt en politisk målsetning om å opprettholde landbruk over hele landet. Det betinger rammer som gjør det mulig å opprettholde dagens infrastruktur. Statistikken for dyretransporter viser at hovedvolumene ligger langt under kravene i regelverket, men vi er avhengig av å videreføre

dagens regler for å kunne opprettholde en fornuftig fabrikkstruktur.

Når det gjelder kompetansekravet finnes det allerede en rekke formelle krav for dem som utøver næringsvirksomhet. For bransjen vil dette bety at det på sikt vil komme et offentlig krav om kompetanse/kurs til dem som jobber på slakteri. I den forbindelse håper jeg at Mattilsynet raskt kan godkjenne Animalias e-læringsopplegg slik at vi kan komme i gang med viktig opplæring.

Hvorfor er god dyrevelferd så viktig for bransjen?

Lov om dyrevelferd vil være en grunnleggende premisse for vår virksomhet. Vi har et særlig ansvar for å håndtere og påse at slaktedyrene har det bra. God dyrevelferd og dyrehelse gir god økonomi, trygge og gode kvalitetsprodukter.

Dyrevelferd:

Viktig for Animalia

Animalia arbeider for god dyrevelferd på gård, under transport og på slakteri. Vi tilbyr rådgivning og opplæring tilknyttet alle disse områdene.

Animalia framskaffer og formidler praktisk anvendbar kunnskap om dyrevelferd i samspill med næringen, myndighetene og andre FoU-institusjoner. God dyrevelferd er en forutsetning for tillit i samfunnet til norsk husdyrproduksjon og bransje.

På gård

Helsetjenestene for svin, sau og fjørfe arbeider med praktisk rådgivning for den enkelte bonde og med forbedringer på bransjenivå. Både arbeidet med reduksjon av antallet dyr med bogsår hos gris, arbeidet med fotråte hos sau og oppfølging av Handlingsplan for dyrehelse og velferd hos fjørfe er eksempler på dette. Vi har også ansvar for å følge opp trekkordningen for levering av skitne slaktedyr og gir råd om hvordan bonden kan unngå dette problemet.

Transport

Animalia har ansvar for opplæring av dyrebilsjåfører og har også arbeidet med logistikk under inntransport og utforming av dyrebilder.

Slakteri

Animalia tilbyr e-læring i bedøvning og avlivning på slakteri for å sikre at dette forgår på en best mulig måte. Vi tilbyr også rådgivning til utforming av slaktefjøs og praktisk opplæring av personell.

Etisk regnskap

Etisk regnskap er en omfattende kartlegging av faktorer som kan påvirke dyrenes velferd på et slakteri. Fra starten og fram til i dag har vi gjennomført mer enn 75 etiske regnskap på slakterier i Norge

Et etisk regnskap bygger på følgende prinsipper:

- Dyrene skal få oppfylt grunnleggende fysiske behov (tørr liggeplass, rent drikkevann, om nødvendig fôr, akseptabel ventilasjon/temperatur).
- Dyr som kan skade hverandre, skal holdes atskilt.
- Innredning skal være slik utformet at ingen dyr kan komme til skade.
- Drivganger skal være slik utformet at de fleste dyr går uten bruk av tvang (riktig lys, oversiktlige ganger, riktig

bredde, sklisikkert gulv, tette vegger, lite støy).

- Syke eller skadede dyr skal avlives så raskt som mulig på en skånsom måte.
- Det skal vises at dyrene har det bra.

Oppbygning

I de etiske regnskapene har vi delt slaktefjøset i 8-10 områder og beskrevet ca. 140 kontrollpunkter. Hvert punkt vurderes etter en firetrinns skala som er definert i et vurderingsskjema. Kriteriene for hver karakter er basert på forskningsresultater og praktiske erfaringer.

Kontrollpunktene for hvert område omfatter:

- bygningsmessige forhold
- utstyr
- rutiner
- personalets atferd
- dyrenes atferd

Når vi gjennomfører et etisk regnskap, er vi i slaktefjøset i 3-5 dager for å få et riktig inntrykk av forholdene.

Dyrebeskyttelsen i Norge har gått igjennom utkast til de etiske regnskapene og merket av de punktene de anser som særlig viktige for dyrenes velferd. Disse punktene er stjerne-merket og tas med i oppgjøret. Hvert punkt vektet etter økonomisk og dyrevelferdsmessig betydning og deretter blir det beregnet hvordan anlegget scorer i forhold til et anlegg med optimale forhold. Resultatet fremstilles grafisk slik at man raskt kan se hvor det er størst behov for utbedringer.

Hva kan et etisk regnskap brukes til

- Et etisk regnskap påpeker kritiske områder og gir virksomheten bedre muligheter for å ta stilling til om og hvor det må investeres.
- Et etisk regnskap kan brukes til å evaluere effekt av større endringer.
- Et etisk regnskap kan brukes som dokumentasjon overfor myndigheter og kunder.

Animalia tilbyr etisk regnskap for gris, storfe og sau.

HOVEDSAKEN: DYREVELFERD